

Dekalog bezpieczeństwa i odporności Polski

JAN MARIA SZOMBURG

Prezes Zarządu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową

W świecie gwałtownych zmian i kruszejącego ładu, bezpieczeństwo Polski nie może opierać się wyłącznie na armii i sojuszach. Wymaga ono społecznego zaufania, sprawnych instytucji, zdolności technologicznych i partnerstwa wartości, które nas połączą, a nie będą dzielić. Odporność naszej wspólnoty zależeć będzie również od rozpoznania ryzyk, zdolności do reagowania na strategiczne wyzwania i wypracowania mechanizmów współpracy.

W naszej polskiej debacie o bezpieczeństwie dominuje dziś temat modernizacji armii oraz militarnych sojuszy, które powinniśmy wzmacniać lub rozwijać. Tymczasem kwestia bezpieczeństwa i odporności państwa jest dalece bardziej złożona. Najwyższa pora, abyśmy na te wyzwania spojrzeli w sposób szerszy – całościowy. Współcześnie silna armia i sojusze to za mało, musimy budować zdolność całego państwa i społeczeństwa do przetrwania, adaptacji i rozwoju w zmiennym i niepewnym świecie. Wymagać to będzie nie tylko technologicznego i instytucjonalnego przygotowania, ale także dojrzałości społecznej, odpowiedzialności i zaufania – tak do siebie

Bezpieczeństwo zaczyna się od wspólnoty, z którą ludzie chcą się utożsamiać. Tylko państwo oferujące dobrą jakość życia, silne więzi społeczne i troskę o dobro wspólne może liczyć na lojalność, zaangażowanie i gotowość obywateli do jego obrony.

nawzajem, jak i do instytucji państwa. Zasadnicze kierunki i wyzwania prezentuję w poniższym „Dekalogu bezpieczeństwa i odporności”:

1. Chęć obrony Polski. Walczymy o to, z czym się prawdziwie utożsamiamy, wiążemy naszą przyszłość i postrzegamy jako wartość. Dlatego konieczne jest stworzenie takiego państwa, takiej wspólnoty i takich warunków do życia, które wspólnie uznawać będziemy za cenne i warte obrony. Żyjemy w czasach wysokiej mobilności – szczególnie w ramach Unii Europejskiej – widać to zwłaszcza po młodym pokoleniu. Jeśli nie uda się w Polsce zbudować państwa, które oferuje dobrą jakość życia, silne więzi społeczne i atrakcyjny model współistnienia, to trudno oczekiwać, że młodzi zostaną w kraju, a tym bardziej, że będą chcieli go rozwijać i bronić.

2. Trwałość i żywotność państwa. Długofalowe bezpieczeństwo Polski zależy również od tego, czy znajdziemy sposób wyjścia z głębokiego

kryzysu demograficznego. Nie ma państwa bez obywateli. W przypadku zapotrzebowania rynku pracy możemy się wspierać przemyślaną polityką migracyjną, ale nasza armia, służby mundurowe, administracja publiczna etc. muszą bazować na rodzimym potencjale ludnościowym.

3. Gospodarka – niemilitarna tarcza.

Sytuacja zmusza nas do dużych wydatków na obronność. Zadbajmy o to, żeby nie były one wyłącznie kosztem, ale również inwestycją w rodzimą gospodarkę – by dawały także impuls rozwojowy. Sukces ekonomiczny Polski i związana z tym obecność inwestorów zagranicznych to również nasza ważna „polisa ubezpieczeniowa” umacniająca wielopoziomowe partnerstwo z zachodnimi sojusznikami.

4. Budowa siły poprzez sojusze. Polska nie może polegać wyłącznie na sobie. Nasze bezpieczeństwo zależy od umiejętnego korzystania z uczestnictwa w strukturach opartych zarówno na wspólnocie wartości, jak i geopolitycznych i gospodarczych interesach. To one pozwalają tworzyć realne więzi współodpowiedzialności – za bezpieczeństwo terytorium, ale i za system aksjologiczny, który je legitymizuje. Wiązanie naszych interesów z interesami partnerów, sprawia, że nasze bezpieczeństwo staje się również ich bezpieczeństwem – nie tylko w wymiarze wartości, ale także gospodarczym i ogólnej stabilności.

Trwałość państwa opiera się na ludziach i gospodarce – bez przewyciężenia kryzysu demograficznego i przekształcenia wydatków obronnych w inwestycje rozwojowe nie zbudujemy odporności ani silnej pozycji Polski w świecie.

5. Trafne odczytywanie zachodzących

w świecie zmian. W realiach niestabilnego porządku globalnego nie wystarczą deklaracje polityczne (swoista kultura „oświadczeń”), które w żaden sposób nie zmieniają rzeczywistości). Potrzebujemy trafnego rozpoznania w jakiej sytuacji jesteśmy oraz związanej z tym umiejętności strategicznego myślenia – schodzenia z drogi geopolitycznym „walcom” lub przeciwnie – umiejętnego, sprytnego podłączania się do ich trajektorii.

Bezpieczeństwo Polski wymaga mądrego osadzenia w sojuszach, realistycznego odczytywania globalnych trendów i wewnętrznej zdolności państwa do działania ponad podziałami – strategicznie, spójnie i odpowiedzialnie.

6. Lepsza organizacja państwa. Nie możemy oczekiwać, że w nieustannie zmieniającej się sytuacji zewnętrznej uda nam się utrzymać stabilny rozwój i bezpieczeństwo bez reform wewnętrznych (instytucjonalnych). Zdobyte wielkich wysiłków transformacyjnych z lat 90. już dzisiaj nie wystarczą. Wobec współczesnych wyzwań potrzebujemy państwa bardziej spójnego, zdolnego do podejmowania działań horyzontalnych, wykraczających poza „silosy” kompetencyjne poszczególnych ministerstw. Administracja publiczna na wszystkich poziomach musi się lepiej wzajemnie „widzieć”, efektywniej uzupełniać i nie ulegać politycznej presji dyskontynuacji wszystkiego co rozpoczęli poprzednicy (z innego obozu politycznego). Tylko w ten sposób osiągniemy zdolność definiowania myśli strategicznej i konsekwentnej realizacji wspólnego interesu.

7. Nowoczesne kompetencje i podmiotowość technologiczna.

Choć Polska nie będzie samodzielnie tworzyć zaawansowanych systemów uzbrojenia, musi brać udział w ich rozwoju – w ramach europejskich i transatlantyckich konsorcjów. Tylko wówczas zyskamy wpływ na architekturę bezpieczeństwa technologicznego, unikniemy uzależnienia od zewnętrznych dostawców i zwiększymy kontrolę nad własnymi zdolnościami obronnymi. Za rozwojem technologicznym muszą też nadążać kompetencje społeczne. Wymaga tego nie tylko rynek pracy, to również nasze największe zabezpieczenie na wypadek wojny hybrydowej i kognitywnej.

Prawdziwe bezpieczeństwo wymaga strategicznej dojrzałości – chłodnej oceny zagrożeń, wyważonych decyzji i umiejętności łączenia obrony z rozwojem.

8. Wspólne budowanie odporności. Dziś społeczne „RAZEM” staje się realnym zasobem obronnym – zarówno wobec zagrożeń militarnych, jak i dezinformacji czy wojny kognitywnej. Wszyscy musimy być przygotowani do działania – w ramach gospodarki, administracji, edukacji czy lokalnych społeczności. Potrzebujemy mapy zasobów, planów działania i sieci koordynacji, dzięki którym każdy będzie wiedział, w jaki sposób może się przyczynić do wspólnego sukcesu.

W nowoczesnym świecie odporność opiera się na technologicznej podmiotowości, kompetencjach społecznych, zdolności do wspólnego działania i dobrze rozwiniętej infrastrukturze informatycznej i energetycznej – to nasze najlepsze zabezpieczenie przed wojną.

9. Cyberbezpieczeństwo i energetyka

– **fundamenty obrony.** W dobie cyfryzacji i systemowego uzależnienia od energii musimy chronić zarówno infrastrukturę informatyczną, jak i energetyczną – to kluczowe arterie funkcjonowania państwa i gospodarki – zarówno w czasie pokoju jak i konfliktu. Dużym wydatkom w tym zakresie powinien towarzyszyć głęboki narodowy konsensus ponad politycznymi podziałami.

10. Strategiczna dojrzałość. Nie możemy działać pod wpływem lęku, ale nie sposób odpowiadać na każde wyzwanie w formie oddolnego „narodowego zryw”. Potrzebujemy kultury strategicznej. Inwestycje w bezpieczeństwo muszą być adekwatne do rzeczywistych zagrożeń – zbyt duże nakłady w jednym obszarze mogą osłabić inne, równie ważne obszary funkcjonowania państwa. Szukajmy optymalnego balansu między potrzebą obrony a zdolnością do podnoszenia jakości życia i rozwoju. ■

O AUTORZE

Jan Maria Szomburg – od grudnia 2020 r. Prezes Zarządu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową. Z IBnGR związany od 2005 r., gdzie pełnił funkcję Wiceprezesa Zarządu (2011-2020), Dyrektora Centrum Strategii Energetycznych (2011-2016), a wcześniej pracownika naukowego w obszarze badawczym „Przedsiębiorstwa i Innowacje”. Absolwent Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego.

Partnerzy

Pomorski Fundusz Rozwoju
sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku

 Spółka Samorządu
Województwa Pomorskiego

2000-2025 LAT
POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

BNP PARIBAS
FOOD & AGRO

Pomorski **Thinkletter**

2025 nr 2 (21)

BEZPIECZEŃSTWO I ODPORNOŚĆ POLSKI – JAK JE ROZUMIEĆ I JAK BUDOWAĆ?

NOWA EPOKA W GEOPOLITYCE
SZANSE I ZAGROŻENIA DLA POLSKI

CYBERBEZPIECZEŃSTWO I SUWERENNOŚĆ CYFROWA
NA CZYM POLEGAJĄ? JAK JE BUDOWAĆ?

KLUCZOWE OBSZARY BEZPIECZEŃSTWA
ENERGETYKA – GOSPODARKA – TECHNOLOGIE – ŻYWNOSĆ

ODPORNOŚĆ SYSTEMOWA I WIELOPOZIOMOWA
JAKA ROLA PAŃSTWA? JAKA OBYWATELI?

POBIERZ CAŁĄ PUBLIKACJĘ

www.kongresobywatelski.pl

